

Background report

Valné shromáždění (GA)

Bezjaderná zóna na Blízkém východě

BEZJADERNÁ ZÓNA NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ**1. Úvod**

Přestože téma bezjaderné zóny na Blízkém východě je součástí agend mezinárodních i regionálních organizací přes 30 let, nebylo v této otázce dosaženo moc velkého pokroku.¹ To je způsobeno mnoha faktory, které se vám pokusíme přiblížit v tomto backgroundu. Aktuální změny v regionu a nové pozice mocností k otázce jaderného odzbrojování však dávají doufat dalším, konstruktivnějším jednáním mezi blízkovýchodními státy a budoucnosti bez zbraní hromadného ničení v regionu.

2. Jaderné zbraně

Jaderné zbraně jsou zřejmě nejničivějším vynálezem lidské historie. Vedle zbraní biologických a chemických patří mezi tzv. **zbraně hromadného ničení** (Weapons of mass destruction - **WMD**).

Konstrukce první jaderné zbraně je připisována skupině vědců z tzv. **Projektu Manhattan** vedené **Robertem Oppenheimerem**. V praxi byla jaderná zbraň použita „pouze“ dvakrát: při americkém bombardování Japonska ke konci druhé světové války. První byla odpálena **6. srpna 1945** nad **Hirošimou**. Druhou použili na zničení města **Nagasaki** o tři dny později - **9. srpna 1945**. Ničivé následky těchto útoků sice přispěly k urychlenému konci druhé světové války, avšak vyvolaly kontroverzi z obrovské síly a nebezpečnosti těchto zařízení, která trvá dodnes a vyústila v mnohé snahy o redukci těchto zbraní.

2.1. NPT a NWFZ

NPT² je zkratkou **Nuclear Non-proliferation Treaty - Smlouvu o nešíření jaderných zbraní**³. Jedná se zřejmě o nejdůležitější dokument v oblasti jaderné bezpečnosti. Vznikl v roce 1968 a vstoupil v platnost o dva roky později. Platnost NPT byla omezena původně do roku 1995, toho roku byla však uspořádána konference, na které signatáři jednohlasně přijali prodloužení platnosti smlouvy (na smlouvu bez určeného skončení platnosti). Za kontrolu dodržování závazků plynoucích z NPT je zodpovědná **IAEA - Mezinárodní agentura pro atomovou energii**.⁴ V současnosti má 189 signatářů, což jsou prakticky veškeré státy mezinárodního společenství kromě čtyř. Těmito čtyřmi jsou Indie, Pákistán, Severní Korea a Izrael. První dvě zmiňované země chtějí ke smlouvě přistoupit, ale pod podmínkou jejich doplnění do smlouvy jako Nuclear Weapon States - státy vlastníci jaderné zbraně (**NWS**), což v současném konceptu smlouvy není možné (noví členové mohou přistoupit pouze jako státy bez jaderného arzenálu). Severní Korea signatářem byla, ale smlouvu opakovaně porušovala, až nakonec, jako první stát v historii, smlouvu vypověděla 10. dubna 2003.⁵ Pozice Izraele je specifická a budeme se jí zabývat podrobněji v druhé části tohoto backgroundu.

¹ Baumgart C., Müller H. A Nuclear Weapons-Free Zone in the Middle East: A Pie in the Sky?, 2004 by The Center for Strategic and International Studies and the Massachusetts Institute of Technology:

http://www.twq.com/05winter/docs/05winter_muller.pdf

² lze se také setkat se zkratkou NNPT

³ zde můžete nalézt originální text smlouvy <http://www.fas.org/nuke/control/npt/text/npt2.htm>

⁴ v českých zdrojích se často setkáte s českou zkratkou MAAE

⁵ Chaffe D., North Korea's Withdrawal from Nonproliferation Treaty Official, 2003 Nuclear Age Peace Foundation: http://www.wagingpeace.org/articles/2003/04/10_chaffee_korea-npt.htm

Zatímco NPT řeší otázku jaderné proliferační z globální pozice, bezjaderná zóna, Nuclear Weapon Free Zone - **NWFZ**, je řešením na úrovni regionální. Přistoupením k NWFZ státy většinou přijímají ještě větší závazek k odzbrojení a zákazu proliferační.⁶

Článek VII NPT nechává státům právo vytvořit si mezi sebou území kompletně bez jaderných zbraní.⁷

Multilaterální smlouva, která bezjadernou zónu vytváří, zavazuje signatáře k výše uvedeným cílům, zároveň jim ale dovoluje používat jaderné technologie pro mírové účely v souladu s IAEA.

Od konce 60. let byly uzavřeny tyto smlouvy, které vytvořily bezjaderné zóny:

The Treaty of Tlatelolco byla uzavřena už v roce 1967 jako reakce na karibskou jadernou krizi a vytvořila první bezjadernou zónu v Latinské Americe a Karibiku. Byla podepsána 33 státy (všechny státy v oblasti) a vešla v platnost v roce 1969.

Dále byly vytvořeny Jihopacifická (*The Treaty of Rarotonga*), Aseanská (*The Treaty of Bangkok*), Africká (*The Treaty of Pelindaba*) a Středoasijská bezjaderná zóna (*Central Asia Nuclear Weapon Free Zone - Treaty of Semey*).

Navíc existují další dohody a ujednání, které ustanovují bezjaderné zóny ve zvláštních oblastech na zemi (Antarktická bezjaderná zóna, dále *Antarctic Treaty*) i třeba ve vesmíru (*The Outer Space Treaty*, *the Moon Agreement*).

Mongolsko se prohlásilo a je mezinárodně uznáno jako stát, který tvoří samostatnou bezjadernou zónou.

Některá města v USA, západní Evropě, Japonsku se sama prohlásila jako bezjaderné zóny. Tyto deklarace mají však spíše politický význam, neřadí se mezi oficiální bezjaderné zóny,

⁶ NTI - Nuclear-Weapon Zone Tutorial, 2005 Nuclear Threat Initiative
http://www.nti.org/h_learnmore/nwftutorial/chapter02_02.html

⁷ "Nothing in this Treaty affects the right of any group of States to conclude regional treaties in order to assure the total absence of nuclear weapons in their respective territories."

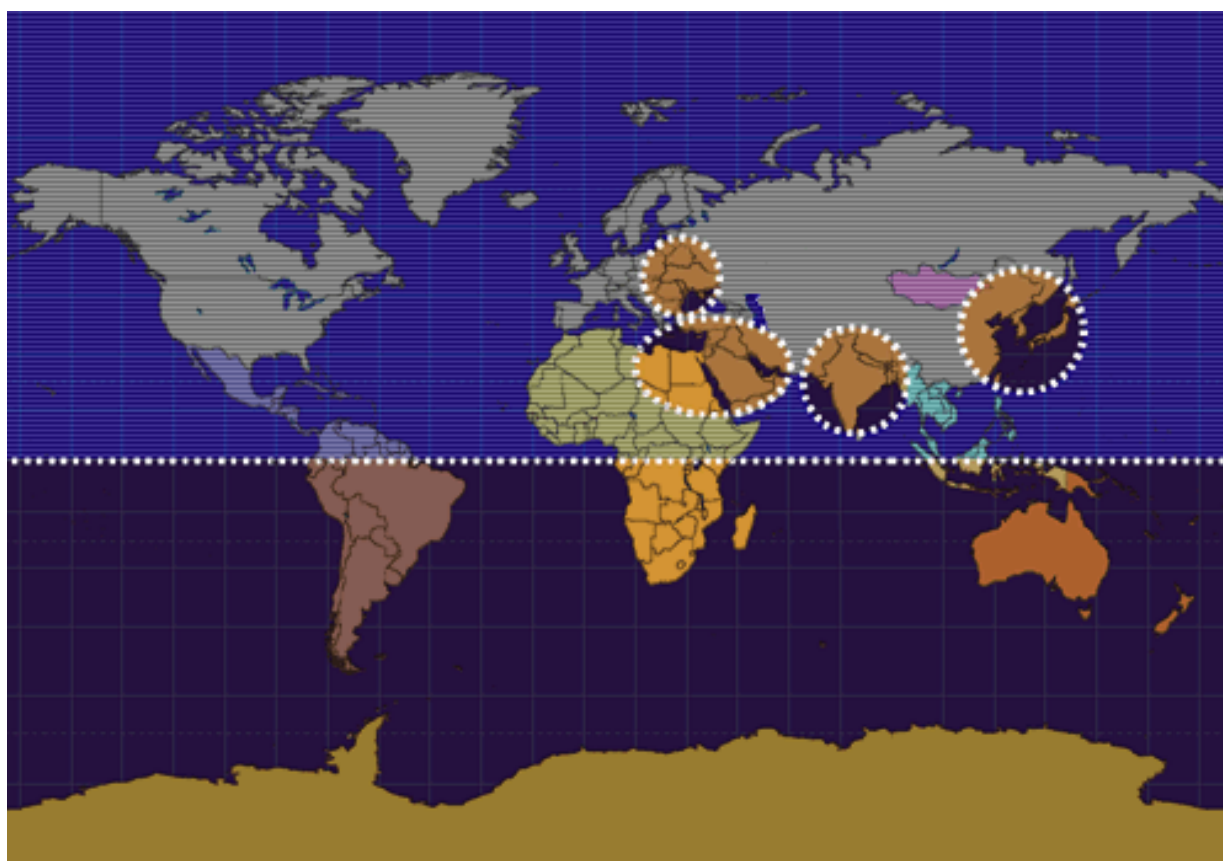
protože nejsou mezinárodně uznány. Dalším státem, který se sám prohlásil za bezjadernou zónu, bylo v roce 1999 Rakousko, na rozdíl od Mongolska však není mezinárodním společenstvím vnímáno jako samostatná NWFZ.

Ustavení bezjaderné zóny zahrnuje řadu kroků. Vzhledem k různým historickým a geopolitickým odlišnostem probíhá proces ustavení NWFZ v regionech různě, základní kroky však obecně zahrnují:

1. regionální iniciativu a konzultace,
2. vyjednávání a vyměňování stanovisek zúčastněných stran,
3. přijetí návrhu textu,
4. podpis smlouvy příslušnými stranami,
5. ratifikace smlouvy národní legislativou,
6. vstoupení smlouvy v platnost.

V současnosti je navrhováno vytvoření bezjaderných zón v jižní Asii, severovýchodní Asii, ve střední a východní Evropě a na Blízkém východě.

Navrhované NWFZs ve světě

Zdroj: http://www.nti.org/h_learnmore/nwftutorial/mm_map_proposed/index.html

2.2. Jaderné kapacity v regionu Blízkého východu⁸

Přestože žádná ze zemí v regionu oficiálně nepatří mezi NWS, minimálně Izrael drží ve vlastnictví jaderné zbraně různých typů a o iránském úmyslu a kapacitách vytvořit jadernou zbraň se v mezinárodním společenství spekuluje.

Vztahy mezi státy v regionu jsou velice komplexní a probíhají na mnoha úrovních a v mnoha kontextech (izraelsko-arabský konflikt, sunnité/šiiité, spojenectví se Spojenými státy, boj proti terorismu). Důležité je také si uvědomit, že v regionu existuje velká rivalita, jednotlivé arabské státy se vnímají navzájem jako konkurenti, nemluvě o Íránu. Například právě napětí mezi Íránem a Saúdskou Arábií je po pádu Saddámovy režimu a při iránské aspiraci na jadernou mocnost ještě citelnější a dá se označit za další z klíčových prvků vztahů na Blízkém východě. Také Egypt, který je klíčovým hráčem v otázce mírového procesu v izraelsko-palestinském konfliktu, má značné mocenské aspirace. Tyto vlivy se výrazně projevují také v otázkách zbrojení a vývoje nekonvenčních zbraní. Bohužel je pozice každého státu tak specifická a regionální vztahy natolik komplexní, že je složité generalizovat důvody, ze kterých se některé státy uchylují k vývoji jaderných zbraní, primárně to jsou však důvody politiky odstrašení a snaha získat mocenskou převahu. Dalším, mnohdy však přeceňovaným, aspektem je působení na veřejné mínění v regionu. Například podle průzkumu veřejného mínění z roku 2008 si 44% arabské populace na Blízkém východě myslí, že, pokud Írán dokončí výrobu jaderné zbraně, bude to ku prospěchu celého Blízkého východu.⁹

V další části se budeme zabývat současným stavem jednotlivých zemí s ohledem na jejich kapacity a vůli sestrojít atomovou bombu.

Země, které nejsou zmíněny, nemají významný jaderný potenciál a budou logicky proti proliferaci.

2.2.1. Izrael

Začít státem Izrael je logické, jelikož je v současnosti nejspíš jediným státem v regionu s jaderným arzenálem.

Izraelská touha po jaderné zbraní je stará jako stát samotný. Už první izraelský premiér David Ben-Gurion podnikl v tomto směru první kroky, například založil Izraelskou komisi pro jadernou energii (Israeli Atomic Energy Commission - IAEC).

Průlom však přichází během tzv. Suezské krize, kdy vzniká spojenectví s Francií, v rámci kterého je po tomto konfliktu zahájena výměna jaderného know-how a technologií potřebných pro výrobu atomové zbraně. Vzniká středisko Dimona, které je dodnes centrem izraelského jaderného programu. Přestože po výměně francouzské vlády dohoda padá, má v té době (1960) Izrael již potřebné kapacity na dokončení projektu. Na konci tohoto roku se pak o celém projektu dovídají Spojené státy, odstupující prezident Eisenhower celou věc zveřejňuje a požaduje vysvětlení. Odpovědí je mu vyjádření Izraele, že celý program je „pro mírové účely“. Den před Štědrým dnem informuje David Ben-Gurion izraelský parlament¹⁰ o výzkumném reaktoru s výkonem 24 megawattů, jehož využití má být pro mírové účely, zejména výzkum a lékařské účely. Tento moment je pro budoucnost zásadní,

⁸ Existuje více definic Blízkého východu, nejběžnější je vymezení jako na mapě na konci této kapitoly (tmavozeleně zbarvené jsou země Blízkého východu, spolu se světlezelenými pak tvoří tzv. Velký Střední východ), v tomto backgroundu však budeme hovořit a do Blízkého východu v tomto smyslu také zařazovat také Írán a Lýbii

⁹ tento velice zajímavý výzkum prováděl Shibley Telhami, celá rozsáhlá statistika k nalezení zde:

http://www.brookings.edu/topics/-/media/Files/events/2008/0414_middle_east/0414_middle_east_telhami.pdf

¹⁰ Někdy i v českých či anglických zdrojích označován v originále: Knesset

jelikož je to poprvé a dodnes naposledy, kdy se izraelská vláda přímo veřejně vyjádřila ke svému jadernému programu. Od té doby se drží strategie konstruktivní neprůhlednosti¹¹.

Strategie jaderné nejednoznačnosti¹² začala jako politická improvizace, ale ukázala se jako efektivní prostředek udržení touženého jaderného programu za ceny minimálních politických ztrát u zahraničních partnerů (konkrétně Spojených států), alespoň do roku 1990¹³. Tento postoj nyní tvoří jakýsi stavební kámen izraelské politiky vůči NFWZ. Vznikl z potřeby na jedné straně vlastnit jaderné zbraně jako prostředek bezpečnostní kompenzace lidských a ekonomických zdrojů nepřátel v regionu a na druhé nejt proti politice svého největšího partnera Spojených států (které patřily a patří mezi nejdůležitější zastávce omezení světových nukleárních zbrojních kapacit).

Zatímco do roku 1990 se tento postoj Izraeli vyplatil (získala jaderný arzenál, který mohl hrát velkou roli v průběhu některých konfliktů, a přitom nebyla cílem přílišné kritiky USA). Výsledky této politiky po roce 1990 se ale nezdají příliš přesvědčivé, když tři z izraelských sousedů, Írán, Irák a Libye činili jasné kroky k získání atomové zbraně.¹⁴ V důsledku toho přichází kritika strategie jaderné nejednoznačnosti z úst mnohých světových politiků, ale hlavně i z úst politiků domácích, např. bývalého ministra zahraničí Šlomo Ben-Ami.¹⁵ V současnosti stát Izrael vlastní odhadem mezi 100 až 300 hlavicemi.

2.2.2. Írán

Íránské aspirace na jaderný program začali v padesátých letech, kdy šáh zajistil pro zemi dodávky z amerického programu „Atoms for Peace“. V roce 1968 podepsal NPT, ta byla ratifikována 1970, přesto se spekuluje o šáhově záměru získat jaderné zbraně. Íránská islámská revoluce přišla v roce 1979 a celý výzkum v důsledku vnitřních změn dost oddálila. Navazuje na něj rozhodnutím Chomejního roku 1984¹⁶ dokončit stavbu komplexu Bušehr. Později (1985 a 1990) jsou také podepsány smlouvy s Čínou a Pákistánem o zaškolení odborných kapacit a prodeji reaktorů. V roce 1995 je zapojeno i Rusko, to se zavazuje dokončit Bušehr a navíc vybudovat další tři reaktory.

V letech 2002 a 2003 byla odhalena existence dvou nenahlášených jaderných zařízení v Araku a Natanzu. Írán přiznal „experimenty s obohacováním“ a různá zařízení k tomu sloužící. Následně Írán tento program pozastavil, avšak v roce 2005 ho zase spouští a od roku 2006 pokračuje s obohacováním. Od té doby bylo na zemi Radou bezpečnosti vydáno pět rezolucí požadujících okamžité zastavení programu obohacování. Teherán trvá na tom, že vlastnictví kapacit na výrobu jaderného paliva jsou nezcizitelným právem každého státu a pokračuje v obohacování uranu. V tomto ohledu je problémem, že Írán není signatářem Dodatkového protokolu NPT, což neumožňuje IAEA inspekci nenahlášených zařízení.

Rozhovory s Íránem vede IAEA a tzv. P5+1, což je 5 stálých členů Rady bezpečnosti a Německo.

V roce 2008 nastupuje do úřadu amerického prezidenta Barack Obama, jeho administrativa pak mění rétoriku vůči Íránu a vyjadřuje vůli pokračovat v jednáních s Íránem.

¹¹ překlad výrazu používaného v angličtině „opacity“

¹² jiný, častěji používaný překlad „nuclear opacity“, tento termín se připisuje Avner Cohenovi, Louis René Beres nazývá tuto strategii jako „doktrínu záměrné dvojsmyslnosti“ (deliberate ambiguity, Beres 2001)

¹³ NTI : Israel Nuclear Profile, 2010 James Martin Center for Nonproliferation Studies at the Monterey Institute of International Studies: http://www.nti.org/e_research/profiles/Israel/Nuclear/index.html

¹⁴ Baumgart C., Müller H. A Nuclear Weapons-Free Zone in the Middle East: A Pie in the Sky?, 2004 by The Center for Strategic and International Studies and the Massachusetts Institute of Technology: http://www.twq.com/05winter/docs/05winter_muller.pdf

¹⁵ Ben-Ami Š., Má se Izrael přiznat k jaderné bombě? 2009 Project Syndicate: <http://www.project-syndicate.org/commentary/benami32/Czech>

¹⁶ Amini G. M, Issue Brief: Weapons of Mass Destruction in the Middle East, 2003 Center for Nonproliferation Studies: http://www.nti.org/e_research/e3_24a.html

V současnosti se jednání točí kolem Íránem nedávno přiznaného jaderného komplexu u města Qom. Povaha tohoto zařízení nasvědčuje dle části P5+1, že zde dochází k porušování NPT a výrobě vysoce obohaceného uranu. Po dlouhých jednáních a hrozbách ekonomických sankcí, zejména embargu na ropná paliva, svolil Írán v Ženevě 1. října 2009 k inspekci IAEA v Qomu neboli v FFEP - Fordow Fuel Enrichment Plant, výměnou za obohacení uranu, vypotřebovaného v Teheránské elektrárně, v Rusku. Dohoda z Ženevy mluvila o jednorázové výměně 1 200 kg nízce obohaceného uranu. Írán však následovně požadoval výměnu v několika fázích, za jiných podmínek. Tato nabídka byla odmítnuta jak IAEA, tak Spojenými státy jako v rozporu s původní dohodou.

Doplňme jen, že Írán v současnosti disponuje přes 5000 odstředivek na obohacování uranu. Z íránských známých kapacit odborníci odhadují, že Írán je schopen vyprodukovat množství obohaceného uranu dostatečně velké pro výrobu atomové zbraně v řádu měsíců, maximálně několika let¹⁷.

2.2.3. Irák

V minulosti byl Irák ve spojitosti se WMD asi nejvíce diskutovaným státem, jaderný program se v ní vyvíjel již od sedmdesátých let. K NPT přistoupil roku 1970, docházelo však k jejímu neustálému porušování. Ranou pro írácký jaderný program byl izraelský vzdušný útok v roce 1981 nazvaný Opera. Při tomto útoku v roce 1991 zničily izraelské letouny nukleární reaktor Osirak. Dodnes je vedena debata o tom, zda-li opravdu probíhala v Osiraku výroba plutonia na vojenské účely. Co je však dnes jisté, je fakt, že během invaze do Kuvajtu vlastnil Irák již všechny potřebné komponenty pro výrobu jaderné zbraně. To zjistily inspekce IAEA po porážce Saddáma Husajna v rámci operace Pouštní bouře, tytéž inspekce prováděly kontrolu íráckého jaderného odzbrojení. Dalším mezníkem se pak stává operace Irácká svoboda v roce 2003. Invaze do Iráku byla obhajována tím, že země vlastní WMD. Po obsazení Iráku však nebyly domnělé WMD nalezeny, právě naopak, bylo zjištěno, že například jaderný program je na mrtvém bodě od roku 1991 a Saddám Husajn nevyvíjel snahu o jeho obnovení.¹⁸

Osvobození Iráku znamenalo samozřejmě změnu režimu, ten nyní je proti proliferační a nejeví ani vážný zájem o civilní jaderný program. V důsledku toho dochází také k podepsání CTBT - Smlouvy o všeobecném zákazu jaderných zkoušek (2008) a k postupnému zbavování se pozůstatků jaderného programu.¹⁹

2.2.4. Sýrie

Syrský jaderný program byl motivován především sousedstvím se státem Izrael a velmi špatnými vztahy mezi oběma zeměmi. Zatímco Jordánsko a Egypt s Izraelem uzavřeli mír, Sýrie je dodnes s Izraelem ve válečném stavu. Spor je veden zejména o Golanské výšiny, dobyté Izraelem během šestidenní války. Golanské výšiny mají velký geopolitický a bezpečnostně strategický význam, umožňují díky svému vyvýšení kontrolu širokého pásma území kolem včetně kontroly vodních zdrojů. Izrael má nad Sýrií vojenskou převahu a ta samozřejmě hledá způsoby, jak tento stav zvrátit.²⁰

Sýrie podepsala NPT v roce 1968 a ratifikovala smlouvu o rok později. V osmdesátých letech vyvíjela velkou snahu získat jaderný reaktor a technologie skrze spolupráci s Argentinou, Čínou nebo Ruskem. Jediným opravdovým úspěchem v této oblasti byla však konstrukce 30

¹⁷Cordesman A. H., Seitz A. C., Iran Status Report, 2009 Centre for strategic and international studies, http://csis.org/files/publication/090812_iranbrief.pdf

¹⁸ : Iraq Nuclear Profile, 2008 James Martin Center for Nonproliferation Studies at the Monterey Institute of International Studies: http://www.nti.org/e_research/profiles/Iraq/index.html

¹⁹ dtto

²⁰ Nuclear Weapons Programs - Syria, 2008 Globalsecurity.org: <http://www.globalsecurity.org/wmd/world/syria/nuke.htm>

kW reaktoru v Der Al Hadžáru. Ten je však příliš malý a navíc v současnosti má mnoho technických nedostatků.

Obavy však vzbudil v roce 2007 komplex budov v severozápadní Sýrii, které izraelská a americká rozvědka označili za reaktory na produkci plutonia. V září 2007 podniklo izraelské letectvo na komplex bombový útok. Sýrie dodnes popírá jakákoliv obvinění, to i přesto, že inspektoři IAEA ve zprávě z lednu 2009 udávají, že inspekce odhalila stopy uranu a grafitových částic v Al-Kilbaru, a požadují výdej dokumentů o výzkumu probíhajícím v této lokalitě, které syrská vláda odmítá postoupit. Toto všechno vyvolává mnohé otázky, lze však s jistotou říci, že Sýrie nemá v současnosti ani v blízké době dostatečné kapacity na výrobu atomové zbraně.

2.2.5. Libye

Libyjský prezident Muammar Kaddáfí podnikal již od svého nástupu k moci roku 1969 kroky k získání různých WMD, jaderné zbraně nevyjímaje. Přesto ratifikovala Libye v roce 1975 NPT. Země kromě svých jiných nelegálních aktivit vyvíjela od sedmdesátých let WMD. Zvrat přichází v roce 2003, kdy Kaddáfí obrací o 180 stupňů se snahou normalizovat vztahy. Vpouští do země inspektory a dává příslib k zastavení veškerých aktivit vedoucích k výrobě WMD a zničení celého programu. Inspekce přichází s relativně šokujícími informacemi, že Libyi chybělo k výrobě dostatečného množství jaderného materiálu k výrobě bomby tři až sedm let. Technologie a materiál přitom pocházel zejména z pákistánských zdrojů, velkou aféru ale způsobilo také zapojení německé firmy Siemens do výroby některých částí programu²¹.

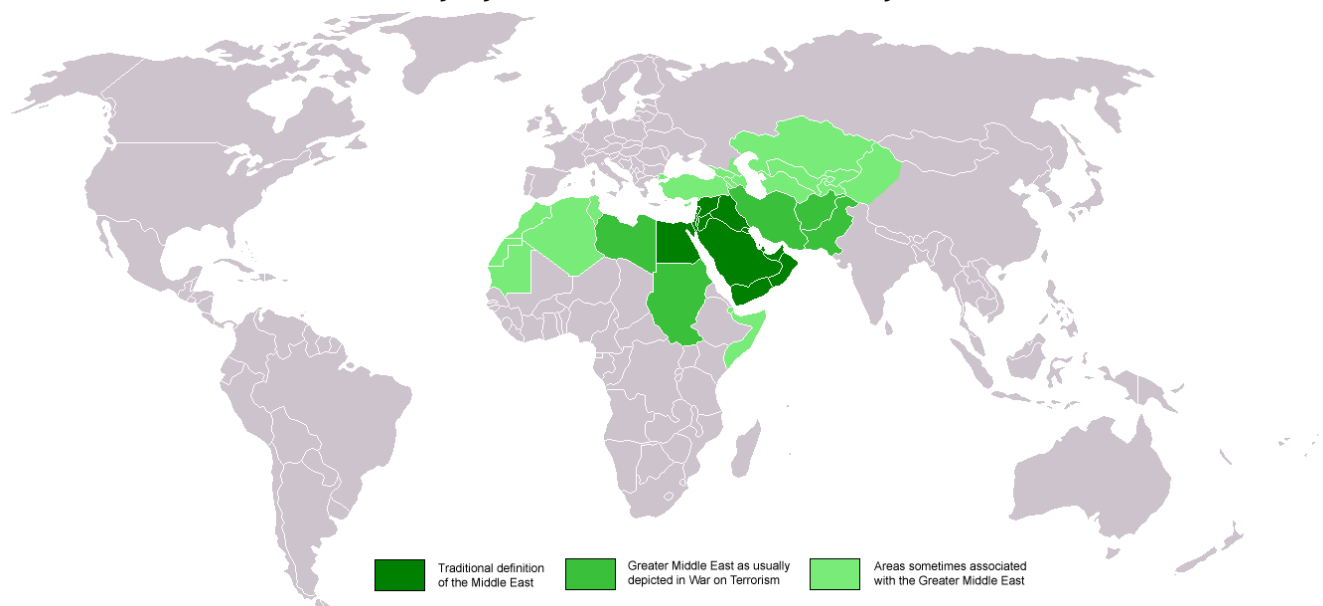
Libye následně podepsala Dodatkový protokol, Smlouvu o všeobecném zákazu jaderných zkoušek (obě 2004) a The Treaty of Pelindaba - Smlouvu o Africké bezjaderné zóně (v roce 2005).

V současné době probíhá stále dekonstrukce jaderných kapacit a ochuzování uranu na nízké obohacený uran. Libyjský přístup je dáván za příklad Íránu, společně s nabídkami podobně výhodných ekonomických benefitů, pro Libyi to jsou například jaderné reaktory určené k odsolování vody.

Libye díky svému rozhodnutí ukončit ilegální zbrojení získala nové místo v mezinárodním společenství a Kaddáfí byl v minulém roce dokonce zvolen předsedou Africké Unie.

²¹ : Libya Nuclear Profile, 2009 James Martin Center for Nonproliferation Studies at the Monterey Institute of International Studies: http://www.nti.org/e_research/profiles/Libya/Nuclear/index.html

Blízký východ a tzv. Širší Střední východ

Zdroj: Wikimedia.com

3. Koncept NWFZ na Blízkém východě

Návrh na vytvoření NWFZ pochází z roku 1974, tehdy je předložen první návrh Egypta a Íránu. Pro Izrael je tehdy nemyslitelné vzdát se svého jaderného programu, navíc návrh pokrývá pouze jaderné zbraně, nehovoří o zbraních chemických a biologických, na jejichž vývoji mnoho arabských států pracovalo.

Na tento pokus však navazuje návrh předložený 1990 prezidentem Mubarakem, který již zahrnuje i ostatní WMD, s cílem vytvořit WMD-free zónu.²² Tento plán již má mnohem větší naděje na úspěch, celá jednání o něm však nejsou jednoduchá. Důležitou je také rezoluce Rady bezpečnosti 687, která ukončila válku v Perském zálivu v roce 1991. Ta vzala ideji Blízkého východu bez WMD za svou a v textu ji výslovně zmiňuje. Také konference o rozšíření NPT z roku 1995 vnímala úspěch v Iráku za první krok k vytvoření Bezjaderné zóny na Blízkém východě.

Diskutuje se i v Madridu v roce 1994, kdy poprvé dochází k přímému jednání všech aktérů (včetně Palestinců zastoupených v jordánské delegaci). Bohužel se však nedaří dostat problematiku dál, Izrael si přeje první vyřešit otázku míru a kontroly zbrojení (konvenčního) a až po dostatečné dohodě na těchto věcech postoupit k jadernému odzbrojení. Egypt chce postupovat přesně v opačném pořadí, první dostat alespoň minimální záruky o jaderné bezpečnosti a na základě těch teprve řešit jiné otázky. Jednání končí na mrtvém bodě.

Situace se od poloviny 90. let zdánlivě spíše zkomplikovala, nicméně ze 4 tajných (z hlediska porušování závazků plynoucích z NPT) jaderných programů dnes tři neexistují (Irák, Sýrie a Libye), pokud pomineme program Izraele, který ovšem není smluvně NPT vázán. Budoucnost bezjaderné zóny na Blízkém východě tak nemusí být přes všechny překážky utopií.

²² Shaker M. I. , The Middle East Issue; Possibilities of a Nuclear-Weapons-Free Zone: <http://www.opanal.org/Articles/Aniv-30/shaker.htm>

4. Závěr

Otázka bezjaderné zóny na Blízkém východě je nerozlučně spjata s otázkou mírového procesu, navzájem se velmi ovlivňují a předcházejí. Přestože řešení obou problematik je nyní fakticky v nedohlednu, vývoj poslední doby v oblasti zbraní hromadného ničení, zejména pak postoj Libye a nové politické deklaráce Spojených států dávají doufat bezjadernému Blízkému východu. Přestože v současnosti neexistuje mezinárodní konsenzus, je třeba řešit důležité technické detaily budoucího ujednání v přidružených otázkách jako například kontrol. Ty mohou být v budoucnu základem NFZ smlouvy, která vytvoří z Blízkého východu bezjadernou zónu²³.

²³ Baumgart C., Müller H. A Nuclear Weapons-Free Zone in the Middle East: A Pie in the Sky?, 2004 by The Center for Strategic and International Studies and the Massachusetts Institute of Technology:
http://www.twq.com/05winter/docs/05winter_muller.pdf

5. Zdroje

Čejka M., Izrael a Palestina. 2008 Barrister and Principal.

Baumgart C., Müller H. A Nuclear Weapons-Free Zone in the Middle East: A Pie in the Sky?, 2004 by The Center for Strategic and International Studies and the Massachusetts Institute of Technology:

http://www.twq.com/05winter/docs/05winter_muller.pdf

Shaker M. I. , The Middle East Issue; Possibilities of a Nuclear-Weapons-Free Zone:
<http://www.opanal.org/Articles/Aniv-30/shaker.htm>

Weapons of Mass Destruction in the Middle East, James Martin Center for Nonproliferation Studies:

<http://cns.miis.edu/wmdme/index.htm>

Beehner L., Israel's Nuclear Program and Middle East Peace, Council on Foreign Relations:
<http://www.cfr.org/publication/9822/>

Weapons of mass destruction, Globalsecurity.org:

<http://www.globalsecurity.org/wmd/world/syria/nuke.htm>

NPT, originální text smlouvy

<http://www.fas.org/nuke/control/npt/text/npt2.htm>

Chaffe D., North Korea's Withdrawal from Nonproliferation Treaty Official, 2003 Nuclear Age Peace Foundation:

http://www.wagingpeace.org/articles/2003/04/10_chaffee_korea-npt.htm

NTI - Nuclear-Weapon Zone Tutorial, 2005 Nuclear Threat Initiative

http://www.nti.org/h_learnmore/nwftutorial/chapter02_02.html

Ben-Ami Š., Má se Izrael přiznat k jaderné bombě? 2009 Project Syndicate:

<http://www.project-syndicate.org/commentary/benami32/Czech>

Amini G. M, Issue Brief: Weapons of Mass Destruction in the Middle East, 2003 Center for Nonproliferation Studies:
http://www.nti.org/e_research/e3_24a.html

Cordesman A. H., Seitz A. C. ,Iran Status Report, 2009 Centre for strategic and international studies,
http://csis.org/files/publication/090812_iranbrief.pdf

Zpravodajství Informačního centra OSN v Praze

<http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1069>

Congressional Research Service, Middle East: Attitudes toward the United States

<http://fpc.state.gov/documents/organization/7858.pdf>

Top partneři

Generální partner
Modelu OSN

Hlavní partner
Modelu OSN

Model NATO is co-sponsored by
the North Atlantic Treaty Organization

Hlavní partner
Modelu NATO

British Embassy
Prague

Generální partner
Modelu EU

Nizozemské velvyslanectví

Hlavní partner
Modelu EU

Zastoupení
Evropské komise
v České republice

Univerzitní partner

Partner zahájení

Obecní dům

Partner jednání

Dodavatelé služeb

Mediální partneři

RESPEKT

Evropské
noviny

THE PRAGUE POST

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

Asociace pro mezinárodní otázky využívá pravodajství z databázi ČTK, jejichž obsah je chráněn autorským zákonem. Přepis, šíření, či další zpřístupňování tohoto obsahu či jeho části veřejnosti, a to jakýmkoli způsobem, je bez předchozího souhlasu ČTK výslovně zakázáno.

Copyright (2003) The Associated Press (AP) - všechna práva vyhrazena. Materiály agentury AP nesmí být dále publikovány, vysílány, přepisovány nebo redistribuovány.

Zpracoval: Jiří Vicherek, Michael Rozsypal

Redakční úprava: Lucie Bednářová, Daniela Zrucká, Sue Nguyen

Grafická úprava a tech. spolupráce: David Petrboř

Vydala Asociace pro mezinárodní otázky pro potřeby XV. ročníku Modelu OSN.

© AMO 2010

Model OSN

Asociace pro mezinárodní otázky, Žitná 27, 110 00 Praha 1

Tel./fax: +420 224 813 460, e-mail: model.osn@amo.cz, IČ: 659 995 33

»www.amo.cz« »www.studentsummit.cz«